

Główne grzechy branży

Jarosław Zieliński

główny specjalista, Departament Nadrozu i Kontroli w Głównym Inspektoracie Pracy

Brak rejestracji prowadzonych kontroli, nieodpowiednie oznakowanie, niewłaściwy kąt nachylenia skarp ściany wyrobiska czy zły stan techniczny dróg – to tylko niektóre uchybienia stwierdzone przez inspektorów pracy w odkrywkowych zakładach górniczych w latach 2010-2012.

Państwowa Inspekcja Pracy przeprowadziła w latach 2010-2012 kontrole przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach wydobywających kopaliny metodą odkrywkową, które przeprowadzono na terenie województwa wielkopolskiego (w latach 2010-2011) oraz świętokrzyskiego (2012 rok). Poniżej przedstawiano wyniki i zestawiono najczęściej pojawiające się nieprawidłowości i uchybienia.

Kontrole w kopalniach w 2010 r., woj. wielkopolskie

W 2010 r. na terenie województwa wielkopolskiego przeprowadzono kontrole w 22 zakładach, zatrudniających łącznie 86 pracowników. Eksploatacja kopalin pospolitych prowadzona była metodą odkrywkową, głównie wgłębno-ścianową, z różnokierunkowym przemieszczaniem skarp. W 21 zakładach stosowano suchą metodę wydobywania kruszywa, natomiast w jednym metodę suchą oraz mokrą, spod lustra wody.

Przykłady stwierdzonych nieprawidłowości

FOT.1

Przykład braku zabezpieczenia i oznakowania miejsca niebezpiecznego – terenu wokół zbiornika osadczego

FOT. 2

Zły stan techniczny dróg transportowych. W bezpośrednim sąsiedztwie oraz częściowo w drodze transportowej znajdowała się wyrwa w gruncie, będąca skutkiem wymycia przez wody opadowe

FOT. 3

W trakcie wykonywania robót ziemnych stwierdzono niezachowanie wymaganego kąta usypu skarpy ściany wyrobiska. Częstym zaniechaniem było także nieprowadzenie wydobycia kruszywa z dwoma poziomami eksploatacyjnymi, tj. niezgodnie z koncesją

Badane zagadnienia	Liczba zakładów pracy, w których stwierdzono nieprawidłowości	Uwagi
Zabezpieczenie i oznakowanie miejsc niebezpiecznych	18	- nieoznakowanie terenów zakładów górniczych tablicami informacyjnymi i ostrzegawczymi, - brak obarierowania zbiorników osadczych.
Stan techniczny dróg transportowych	11	- brak oznaczenia dróg tablicami informacyjnymi o dopuszczalnej prędkości poruszania się pojazdów, - niewłaściwy stan techniczny nawierzchni dróg.
Wykonywanie robót ziemnych	5	- niewłaściwy kąt nachylenia skarp ścian wyrobiska, - składowanie urobku w strefie klina naturalnego odłamu gruntu, - wydobywanie kruszywa z niezachowaniem liczby poziomów eksploatacyjnych.
Kontrola stanu technicznego obiektów, maszyn i urządzeń technicznych	12	- brak rejestracji przeprowadzanych kontroli, - nieprzeprowadzenie w terminie przeglądów, - nierzetelne prowadzenie kontroli stanu technicznego maszyn i urządzeń technicznych.
Stan techniczny maszyn i urządzeń transportu wewnątrzzakładowego	6	- brak osłon części ruchomych przenośników taśmowych, - brak urządzenia do natychmiastowego zatrzymania przenośnika, - brak ciągłości podestów roboczych przenośników.
Stan techniczny maszyn i urządzeń do segregacji i rozdrabniania kruszywa	6	- brak osłon na przekładniach pasowych i łańcuchowych przenoszących napęd z silnika na wał rusztu przesiewacza, - brak zabezpieczenia otworów technologicznych w obudowie przesiewacza, - niestabilne posadowienie przesiewacza i odwadniacza kołowego, - uszkodzone amortyzatory sprężynowe przesiewacza, - brak części podestów roboczych, barierek ochronnych na podestach roboczych przesiewacza i odwadniacza kołowego, - nieprawidłowości w opisie elementów sterujących pracą przesiewacza.
Stan techniczny urządzeń i instalacji elektrycznych	6	- niezabezpieczone przed uszkodzeniami mechanicznymi przewody elektryczne, - brak opisów i oznaczenia szaf rozdzielczych prądu elektrycznego, skrzynek prądowych.
Instrukcje bezpiecznego wykonywania prac	11	- brak lub niewłaściwe instrukcje bezpiecznej pracy przy użyciu maszyn i urządzeń technicznych: sortowni urobku, odwadniaczy, płuczki mieczowej, przenośników, przesiewaczy, koparko - ładowarki, instrukcji bhp procesu eksploatacji kopalni kruszywa.
Odzież, obuwie robocze i ochronne oraz środki ochrony indywidualnej	11	- nieustalenie rodzajów środków ochrony indywidualnej, odzieży i obuwia roboczego na stanowiskach pracy, - niedostarczenie pracownikom wymaganej odzieży i obuwia roboczego, - nieprowadzenie indywidualnych kart wydanej pracownikom odzieży i obuwia roboczego.
Posiłki i napoje profilaktyczne	4	- nieustalenie stanowisk pracy, na których zatrudnieni pracownicy winni otrzymać napoje i posiłki profilaktyczne oraz zasad ich wydawania.
Szkolenia BHP	7	- niepoddawanie pracowników instruktażowi ogólnemu i stanowiskowemu z zakresu bhp, szkoleniu okresowemu, - brak opracowania szczegółowego programu poszczególnych rodzajów szkolenia z zakresu BHP, - brak dokumentacji szkoleń, - brak określenia częstotliwości i czasu trwania szkolenia okresowego.
Badania lekarskie	4	- nieterminowe poddawanie pracowników profilaktycznym badaniom lekarskim, wstępnym i okresowym.
Kwalifikacje zawodowe	4	- brak dodatkowych uprawnień kwalifikacyjnych do obsługi: ładowarki, koparki, agregatu prądotwórczego.
Ocena ryzyka zawodowego	11	- brak udokumentowanej oceny ryzyka zawodowego na 12 stanowiskach pracy, - nieprawidłowa ocena ryzyka zawodowego, - brak okresowej oceny ryzyka zawodowego, - brak udziału w ocenie ryzyka zawodowego przedstawiciela pracowników, lekarza medycyny pracy sprawującego opiekę profilaktyczną nad pracownikami.

FOT. 4

Wykryto wiele braków w stanie technicznym maszyn i urządzeń transportu wewnątrzzakładowego. Na zdjęciu widać brak osłony na bębnie zwrotnym przenośnika taśmowego odbierającego frakcję 0-3 z odwadniacza kołowego

FOT. 5

Zdarzały się przykłady złego stanu technicznego maszyn i urządzeń urabiających, ładujących zwalających. Powyżej pozbawiony płyty gąsienicowej pojazd koparki jednoznaczyniowej na podwoziu gąsienicowym

TAB. 1

Najczęściej stwierdzone nieprawidłowości w kopalniach kopalni pospolitych w woj. wielkopolskim w 2010 r.

FOT. 6

Przykład braku osłony otworu technologicznego przesiewacza wibracyjnego

FOT. 7

Zdemontowana osłona przekładni pasowej przenoszącej napęd z silnika spalinowego na pompę wodną tłoczącą

FOT. 8

Odnotowano również nieprawidłowości w stanie technicznym urządzeń i instalacji elektrycznej, takich jak luźno zwisający przewód zasilający silnik elektryczny znajdujący się w obrębie pozbawionej osłony przekładni pasowej, przenoszącej napęd z silnika na przekładnię zębatą napędu bębna przenośnika taśmowego

Przykłady uzyskanych efektów

FOT. 9

Zabezpieczenie zbiorników osadczycy oraz ich oznakowanie tablicą ostrzegawczą: „przed” i „po”

FOT. 10

Wykonanie osłony uniemożliwiającej dostęp do bębna zwrotnego przenośnika

FOT. 11

Wykonanie osłony na bębnie zwrotnym przenośnika taśmowego

Badane zagadnienia	Liczba zakładów pracy, w których stwierdzono nieprawidłowości	Nieprawidłowości
Zabezpieczenie i oznakowanie miejsc niebezpiecznych	7	- nieoznakowanie terenów zakładów górniczych tablicami informacyjnymi i ostrzegawczymi, - brak obarierowania zbiorników osadczycych.
Wykonywanie robót ziemnych	7	- niewłaściwy kąt nachylenia skarp ściany wyrobiska, - wydobywanie kruszywa z nie zachowaniem bezpiecznej odległości od krawędzi skarpy.
Stan techniczny maszyn i urządzeń do segregacji i rozdrabniania kruszywa	6	- brak osłon na przekładniach pasowych i łańcuchowych przenoszących napęd w przesiewaczach, - uszkodzony podest roboczy przesiewacza wibracyjnego z kurtyną wodną, - brak opisu elementów sterujących pracą mobilnych przesiewaczy, - brak urządzenia sterującego uruchomieniem i zatrzymaniem przesiewacza, - brak wyłącznika awaryjnego.
Stan techniczny maszyn i urządzeń transportu wewnątrzzakładowego	6	- brak osłon części ruchomych przenośników taśmowych, - niesprawne światła STOP, postojowe, kierunkowskazy w samochodach ciężarowych, - brak urządzenia sterującego uruchomieniem i zatrzymaniem przenośnika.
Stan dróg transportowych	3	- brak oznaczenia dróg tablicami informacyjnymi o dopuszczalnej prędkości poruszania się pojazdów.
Stan techniczny urządzeń i instalacji elektrycznej.	3	- brak zabezpieczenia przed uszkodzeniami mechanicznymi przewodów prądowych, - brak zabezpieczenia rozdzielnic elektrycznych przed dostępem osób nieupoważnionych, - brak opisów i oznaczenia szaf rozdzielczych prądu elektrycznego i skrzynek prądowych.
Poddawanie pracowników wymaganym profilaktycznym badaniom lekarskim	8	- dopuszczanie pracowników do prowadzenia prac bez poddania ich profilaktycznym badaniom lekarskim wstępnym i okresowym.
Poddawanie pracowników wymaganym szkoleniom z zakresu bhp.	7	- dopuszczanie pracowników do prowadzenia prac bez poddania ich instruktażowi ogólnemu i stanowiskowemu z zakresu bhp, - brak potwierdzenia w karcie szkolenia wstępnego z zakresu bhp faktu poddania pracowników szkoleniu.
Ocena ryzyka zawodowego	7	- nieinformowanie pracowników o ryzyku zawodowym na zajmowanym stanowisku pracy.
Pomieszczenia higieniczno-sanitarne	7	- brak lub niespełnianie wymagań dotyczących pomieszczeń higienicznosanitarnych tj.: jadalni, ubikacji, umywalni, - niewłaściwy stan pomieszczeń: brak drzwi prowadzących do pomieszczenia ubikacji, zabrudzone ściany i sufity pomieszczenia szatni.
Instrukcje bezpiecznego wykonywania prac	6	- brak lub niewłaściwe instrukcje bezpiecznej pracy przy użyciu maszyn i urządzeń technicznych: ładowarki, instrukcji bhp procesu eksploatacji kopalni kruszywa, - brak instrukcji bhp dotyczących stosowanych w zakładzie procesów technologicznych, postępowania w sytuacjach awaryjnych, - niezapoznanie pracowników z instrukcjami bhp.
Odzież, obuwie robocze i ochronne oraz środki ochrony indywidualnej	5	- nieustalenie rodzajów środków ochrony indywidualnej, odzieży i obuwia roboczego, których stosowanie jest niezbędne na stanowiskach pracy, - nieprowadzenie indywidualnych kart wydanej pracownikom odzieży i obuwia roboczego.
Przeprowadzanie udokumentowanych kontroli stanu technicznego obiektów, maszyn i urządzeń technicznych.	4	- brak rejestracji przeprowadzanych kontroli, - nieprzeprowadzanie w terminie przeglądów stanu technicznego maszyn i urządzeń technicznych.
Kwalifikacje zawodowe pracowników.	3	- obsługa maszyn i urządzeń: ładowarki, koparki, maszyn do sortowania kruszywa, lokomotywy wąskotorowej przez pracowników nieposiadających wymaganych kwalifikacji.

Kontrole przestrzegania bezpieczeństwa pracy w kopalniach w 2011 r. na terenie woj. wielkopolskiego

W 2011 r. na terenie województwa wielkopolskiego przeprowadzono 22 kontrole w zakładach wydobywających kopaliny pospolite.

Przykłady stwierdzonych nieprawidłowości

FOT. 12
Nie zabezpieczono i nie oznaczono tablicami ostrzegawczymi otwartego kanałika spływu wody z układu segregacyjnego zakładu przerobczego do zbiornika osadczego

FOT. 13
Brak oznaczenia dopuszczalnej prędkości poruszania się pojazdów mechanicznych po drogach oraz brak tablicy ostrzegawczej o zakazie wjazdu na teren zakładu osób nieupoważnionych

FOT. 14

Brak barierki ochronnej na pomoście komunikacyjnym prowadzącym do stanowiska załadunku i rozładunku oleju napędowego położonego nad wykopem oraz brak zabezpieczenia przed upadkiem z wysokości

FOT. 15

Stwierdzono eksploatację kruszywa naturalnego spod lustra wody przy użyciu koparki zgarniakowej liniowej na podwoziu gąsienicowym, umieszczonej w odległości ok. 0,5 m od podmywanej krawędzi zbiornika wodnego o zagłębieniu ok. 2 m

FOT. 16

Brak osłony na bębnie zwrotnym przenośnika taśmowego, przy użyciu którego transportowane jest kruszywo budowlane

FOT. 17

Brak osłony strefy pracy silnika spalinowego mobilnego sortownika kruszywa budowlanego

FOT. 18

Nie opisano schematami elektrycznymi połączeń oraz zabezpieczeń prądowych rozdzielnic żeliwnych skrzynek

Kontrole przestrzegania bezpieczeństwa pracy w kopalniach w 2012 r. na terenie woj. świętokrzyskiego

W roku 2012 na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzono kontrole 6 zakładów zajmujących się wydobywaniem i przeróbką kopalin mineralnych. W dwóch zakładach zatrudnienie nie przekraczało 9 pracowników, w jednym wynosiło od 10 do 49 pracowników, a w trzech od 50 do 250 pracowników. W poddanych kontroli podmiotach zatrudnionych było łącznie 432 pracowników.

Przykłady stwierdzonych nieprawidłowości

FOT. 19

Brak skutecznego wygradzenia strefy dostępu do młyna rurowo-kulowego w przemiałowni mączki

FOT. 20

Widoczny brak osłony bębna przy przenośniku taśmowym

Badane zagadnienia	Liczba zakładów pracy, w których stwierdzono nieprawidłowości	Nieprawidłowości
Wentylacja, ogrzewanie, oświetlenie	5	- brak wentylacji grawitacyjnej w pomieszczeniu szatni, - brak skutecznej wentylacji w pomieszczeniu sortowni w kabinie sterowniczej, - brak wentylacji nawiewnej w kotłowni na paliwo stałe, - brak wentylacji stanowiskowej w spawalni.
Badania lekarskie	4	- niepoddanie pracowników wstępnym i okresowym badaniom lekarskim.
Maszyny i urządzenia techniczne	4	- brak lub niewłaściwe urządzenia ochronne przy przenośnikach taśmowych, - brak osłony sprzęgła suszarni obrotowej, - brak osłony napędu kruszarki udarowej, - brak osłony przekładni napędowej pasowej wentylatora.
Obiekty i pomieszczenia pracy	3	- niewłaściwy stan techniczny pomostów roboczych, - nieoznakowanie miejsc niebezpiecznych, - niewłaściwy stan posadzek.
Czynniki szkodliwe i uciążliwe	3	- nieprzeprowadzenie pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, tj. brak pomiarów hałasu, drgań mechanicznych i zapylenia, - niezaprowadzenie rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowiskach pracy, - niezaprowadzenie kart badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowiskach pracy.
Szkolenia bhp	3	- brak szkoleń wstępnych i okresowych.
Ocena ryzyka zawodowego	3	- nieprzeprowadzenie udokumentowanej ceny ryzyka zawodowego, - niepoinformowanie pracowników o ryzyku zawodowym jakie wiąże się z wykonywaną pracą.
Odzież i obuwie robocze	2	- niedostarczenie pracownikom odzieży i obuwia roboczego.

TAB. 3

Najczęściej stwierdzone nieprawidłowości w kopalniach woj. świętokrzyskiego w 2012 r.

FOT. 21

Brak skutecznej osłony uniemożliwiającej dostęp do przekładni napędowej pasowej wentylatora przy stanowisku odpylaczy

FOT. 22

Brak osłon rolek przy dwóch przenośnikach taśmowych

tym zakresie tłumaczone były faktem, że pracownicy posiadali stosowne umiejętności, lecz nie były one potwierdzane egzaminami kwalifikacyjnymi z uwagi na wysokie koszty kursów,

- trudna sytuacja finansowa zakładów wynikająca z dużej konkurencji na rynku tego rodzaju usług,
- duże koszty pracy, które uniemożliwiają realizację wszystkich obowiązków na nich nałożonych, wynikających ze stosunku pracy.

Inspektorzy pracy uznali, że do najczęstszych naruszeń prawa dochodziło z następujących powodów:

- niskie kwalifikacje zawodowe pracowników wykonujących prace w kopalniach kruszyw,
- brak dostatecznej wiedzy technicznej posiadanej przez pracowników i osób nadzoru,
- brak oraz nierzetelne przeprowadzanie wstępnych, okresowych kontroli maszyn i urządzeń technicznych, skutkujące powstaniem nadmiernego zużycia eksploatacyjnego,
- doraźne usuwanie usterek pozwalające przede wszystkim na kontynuację eksploatacji, odkładanie pozostałych nieprawidłowości związanych m.in. z bezpieczeństwem „na później”,
- nieznanomość przepisów przez osoby pełniące nadzór nad pracownikami,
- nierealizowanie w pełni przez osoby, którym powierzono obowiązki służby bhp, zadań z zakresu kontroli stanowisk pracy, analiz stanu warunków pracy i niewystępowanie do pracodawcy o usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości,
- brak egzekwowania przez pracodawców właściwego działania podległych służb. ■

Przyczyny naruszeń prawa

Pracodawcy jako przyczyny nieprawidłowości wskazują najczęściej:

- brak środków finansowych na przeprowadzanie napraw i remontów: maszyn, urządzeń technicznych z uwagi na niską dochodowość prowadzonej działalności gospodarczej,
- brak ośrodków doradczych posiadających specjalistyczną wiedzę,
- w przypadku braku wymaganych uprawnień w zakresie obsługi maszyn, nieprawidłowości w